

Részlet az Ördögárból a Rácvárosban (1872)

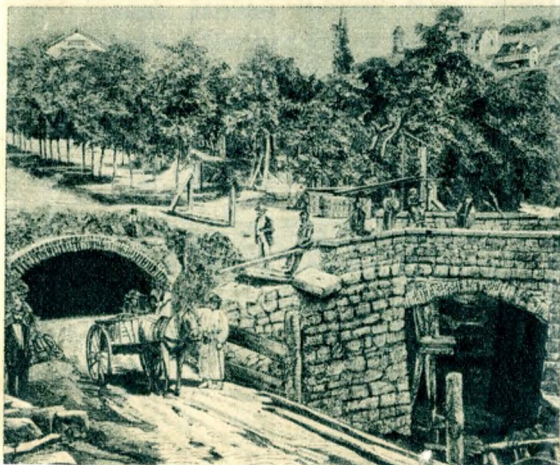
szában nyitott és gondozatlan lévén, a Gellérthegy és Várhegy között fekvő völgy állandó veszedelmét jelentette, két emlékezetes évben, 1837-ben és 1875-ben pedig olyan katasztrófának volt okozója, amelynek mindkét alkalommal emberéletek estek áldozatul.

1837 május 15-én, pünkösöd másodnapján délután három órakor a reggel óta borult égből megeredt a zápor, majd négy és öt óra között szakadatlan vilámlás és mennydörgés közben olyan felhőszakadás és jégeső zúdult le a budai hegyeket ellepő kirándulókra, amilyenre emberemlékezet óta nem volt példa. A jeget lapátolni lehetett, a hegyekből aláömlő hatalmas víztömeg már első hullámaival túllépett az Ördögárok eliszaposodott medrén és ellenállhatatlanul sodort el mindent, ami útjába esett. A Horváth-kert déli oldalánál a patakon átvezető Szent János-híd és vele együtt öt ember a rohanó ár áldozata lett; a Rácvárosnál, ahol a felduzzadt víz az ajtókon, ablakokon át a szobákba ömlött, egy emeletes ház összedölvén, lezuhanó gerendái egy ötéves kisleányi agyonütöttek. Kitzler nevű fiakkere, akit kocsijával együtt elkapott az ár, egyik lovát az Ördögárokba vesztette és maga csak nagynehézen menekült meg. Kocsiját utóbb darabokra törve halaszták ki az Ördögárból.

Nyolc életet oltott ki, sokezer forintnyi értéket pusztított el ezen a délutánon a budai vízőlőn, amelyről a kitűnő Kulesár Istvánnak, a magyar színészet lelkes harcósának lapja, a „Hazai Tudósítások” e drámai sorokat írta: „Siralmas volt látni a dühöngő habok közül kézzel és jajgatással segítségért esedezett embertársaikat; fájdalmas hallani az anyáknak gyermekeik után esengő panaszaikat.”

A7 Ördögárok

A budai hegyekből észak felől lefolyó vadvizeket egyetlen csatorná, az Ördög-, régebbi nevén a Paulus-árok vezető le a minden oldalról magaslattoktól körülzárt Krisztina- és Rácvároson át a Dunába. Ez a természetes vízgyűjtő a Nagyszénás-hegy lábánál kezdi meg 18 kilométer hosszú pályáját, a hűvösvölgyi határban ér fővárosi területre, majd a Vérmező s a Horváth-kert krisztinavárosi oldala mellett folytatja útját, míg a Szebeny Antal — azelőtt Szarvas — téren át a Rácváros irányában eléri a Dunát. Ma megfékezve; beholtozva a föld alatt vonul végig, ám egykoron teljes hossz-

Az Ördögárok rendezésére azonban, annak ellenére, hogy azt egészségügyi és városrendezési szempontok is sürgették, csak évtizedek múltán került sor. Az első lépést erre az 1870-ben megalakult Fővárosi Közmunkák Tanácsa tette

Az Ördögárok régi (jobbra) és új (balra) boltozata a Horváth-kert déli végénél (1874)

meg azzal, hogy elkészítet-
te a szabályozási terveket,
amelyek kiviteléhez a Fő-
városi Pénzalap 376.000
forintot szavazván meg,
1873 március 5-én a Hor-
váth-kert déli végénél a
főváros tanácsának fel-
ügyelete mellett megke-
zdődtek a munkálatok.
A feladat nem volt köny-
nyű, mert az Ördögárok-
nak nagyrészt más irány-
jelöltetvén ki, új és tága-
sabb, több öl mély s
5—6 méter széles med-
ret kellett ásni. Lassan,
kényelmesen haladva, a
Vérmezőig jutott el a
munka, amikor azt 1875
nyarán az Ördögárok
második, borzalmaival az
első messze felülmúló
haláltánca megakasztotta.

Néhány napi rekkenő
hőség után június 27-én
délután hűvösebbre for-
dult az idő, beborult az ég,
majd hét óra tájban jég-
esőtől kísérve szokatlan
erejű zápor robbant le.
Mindössze félóráig tartott
a zivatar, de olyan pusztí-
tást vitt véghez, amely az
1810-es tabáni tűzvész és
az 1838-as „nagy árvíz”
emlékét idézte fel. Az át-
építés alatt álló Ördögárok

ugyanis nem tudván levezetni a nagy sebességgel érkező roppant víztömeget, ez visszafelé ömlött, felfeszítette a meder boltozatát és a Városmajortól a Rácfürdőig mindent elárasztott. A Horváth-kert nagy tóvá változott, környékén a víz elöntötte a pincéket és számos házat rombadöntött; egy kocsmárost hatagú családjával otthonában lepétt meg és vesztett el az árvíz.

A Tabánban azok a házak, amelyek az Ördögárok boltozata fölé épültek, azzal együtt beomlottak, lakóik, szegény napszámosok, mindenüket odavesztették és hajléktalanok lettek; összedőlt ott egy kétemeletes és a Dunaparton egy egyemeletes ház is. A Rácfürdőben falakat, bolthajtásokat tört át a víz, elpusztította a térre néző kádfürdőket, a szó szoros értelmében elnyelte a vendéglőhelyiséget és annak helyén mély gödröt hagyott. Állatokat, bútorokat, bölcöket, félig eszméletlen embereket sodort magával az ár, amelynek mindent elsöprő erejével szemben lehetetlennek bizonyult minden mentési kísérlet. Mintegy száz emberélet veszett el, közel kétszáz ház rongálódott meg, illetve vált rommá, több, mint két és fél milliónyi érték pusztult el a szörnyű vészben.

Am a hatóságok és a társadalom vállvetett gondoskodása begyógyította az Ördögárok okozta súlyos sebeket, a munka pedig fokozott erővel folytatódott. Három év elteltével, 1878 május végén elkészült nagy mű: az Ördögárok a Városmajortól a Dunáig fedett csatornává alakult át.

M. A.

Az Ördögárok pusztítása (1875)